

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 20, Nr 3/2016, tom II
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

**Globalizacja i regionalizacja
we współczesnym świecie**

Andżelika Kuźnar¹

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKICH BRANŻ USŁUGOWYCH W UNII EUROPEJSKIEJ²

Streszczenie: W artykule dokonano analizy konkurencyjności polskich usług na rynku UE. Poszukiwano branż, w których poprawiła się pozycja konkurencyjna Polski od czasu jej akcesji do UE. Ma to istotne znaczenie ze względu na rolę usług w gospodarkach, a także ich wpływ na międzynarodową konkurencyjność krajów. Porównano rozwój sektora usług w Polsce na tle całej UE, jak również zmiany znaczenia poszczególnych branż usługowych w handlu z UE. Do określenia międzynarodowej konkurencyjności Polski w sektorze usług zastosowano wskaźnik RCA. Stwierdzono, że coraz większą rolę w polskim handlu usługami do UE odgrywają tzw. usługi pozostałe, w tym wiedzochłonne usługi zaawansowane technologicznie. Wyniki pozwalają na stwierdzenie, że następuje wzrost konkurencyjności polskich branż usługowych na rynku UE.

Słowa kluczowe: usługi oparte na wiedzy, handel usługami, konkurencyjność, UE.

Klasyfikacja JEL: F14, F15.

Wprowadzenie

Stworzenie modelu gospodarczego opartego na wiedzy jest jednym z trzech wskazanych w strategii Europa 2020 obszarów priorytetowych (tzw. „inteligentny wzrost”) mających ożywić gospodarkę UE [Unia Europejska 2010]. Obserwowane procesy deindustrializacji gospodarek krajów wysoko rozwiniętych i wiążący się z tym spadek znaczenia tradycyjnych źródeł przewagi konkurencyjnej (jak kapitał,

¹ Doktor Andżelika Kuźnar, adiunkt, Instytut Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

² Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2013/11/B/HS4/02126.

infrastruktura, dostęp do rynków zbytu), coraz ściślejsze związki międzysektorowe, przejawiające się nasilaniem procesów przenikania świadczenia usług i produkcji przemysłowej (w literaturze stosowane jest określenie serwicyzacji produktów i biznesu [Vandermerwe i Rada 1988], używane czasem zamiennie z pojęciem „manu-services” [Lanz i Maurer 2015, s. 8; Elms i Low 2013, s. 66]), czy też obecność wielu usług (tzw. produkcyjnych) na praktycznie każdym etapie globalnych łańcuchów dostaw [Elms i Low 2013, s. 63] sprawiają, że coraz większego znaczenia w procesach rozwojowych krajów i budowaniu przewagi konkurencyjnej nabiera efektywnie funkcjonujący sektor usług. „Inteligentny wzrost” wymaga więc konkurencyjnego sektora usług. Warto dodać, że pierwszym opracowaniem badającym empirycznie rolę usług rynkowych w procesach rozwojowych gospodarki Polski jest raport Instytutu Ekonomicznego NBP [Growiec i in. 2014].

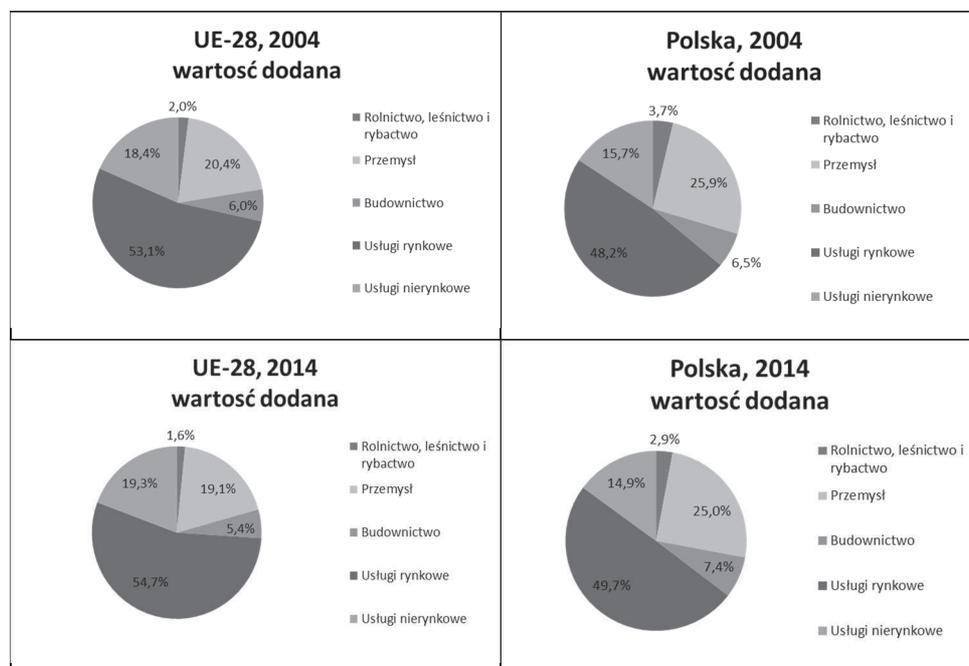
Celem artykułu jest zbadanie, na ile Polska jest konkurencyjna w handlu usługami z krajami UE i określenie, które branże w największym stopniu poprawiły swoją pozycję konkurencyjną w okresie członkostwa Polski w UE. Badanie dotyczy zatem pozycji konkurencyjnej Polski w sektorze usług, wyznaczonej za pomocą udziału usług ogółem i poszczególnych branż w wymianie z UE, jak również zmian tych udziałów w czasie dziesięciu lat członkostwa Polski w UE, świadczących o zmianach zdolności do konkurowania na tym rynku. Do określenia międzynarodowej konkurencyjności Polski w sektorze usług zastosowano wskaźnik RCA. Analiza została przeprowadzona głównie w oparciu o dane statystyczne Eurostatu. Zakres czasowy obejmuje lata 2004-2014 (lub wcześniejsze, jeśli dane nie były dostępne).

1. Sektor usług w Polsce na tle innych państw UE

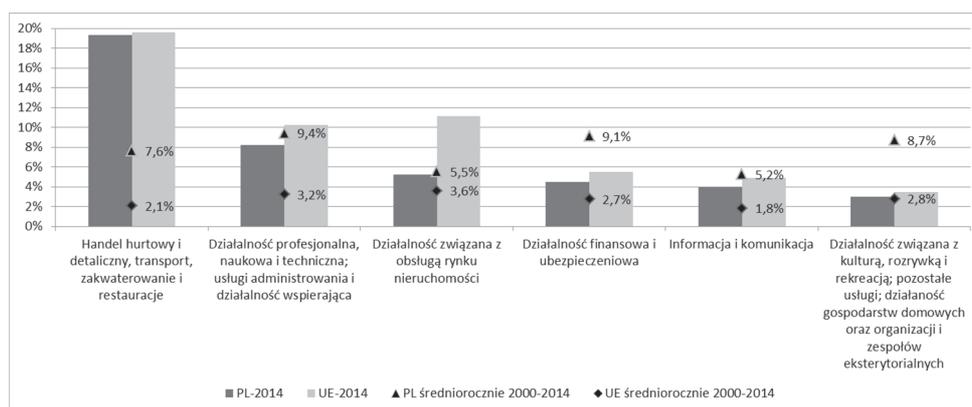
W strukturze wartości dodanej w ciągu 10 lat członkostwa Polski w UE nie zaszły spektakularne zmiany. Podobnie jak w całej UE zmniejszył się udział rolnictwa i przemysłu. Udział tych dwóch sektorów jest jednak w Polsce wciąż wyraźnie wyższy niż średnio w UE, a co za tym idzie znaczenie usług, w szczególności rynkowych, w tworzeniu wartości dodanej, pozostaje na niższym poziomie. W 2014 r. usługi te miały 49,7% wkład w tworzenie wartości dodanej w Polsce i 54,7% w UE-28. Odmienne tendencje obserwowano w budownictwie, których znaczenie w analizowanym okresie w Polsce wzrastało, podczas gdy w UE – spadało. W przypadku usług nierynkowych natomiast występowała prawidłowość odwrotna (Rys. 1).

Bardziej szczegółowe dane branżowe dotyczące usług rynkowych pokazują, że szczególnie duże dysproporcje udziału usług w wartości dodanej między Polską a UE-28 (na korzyść tej ostatniej) występują w odniesieniu do usług obsługi nieruchomości oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (tj. usług biznesowych) oraz usług administrowania. We wszystkich jednak przypadkach średnioroczne tempo wzrostu usług było wyższe w Polsce niż UE (w szczególności w przypadku usług biznesowych oraz finansowych i ubezpieczeniowych, a także kulturalnych i pozostałych – Rys. 2), co sprawia, że obserwowany dystans między

ich udziałem w tworzeniu wartości dodanej między Polską a UE stopniowo się zmniejsza.

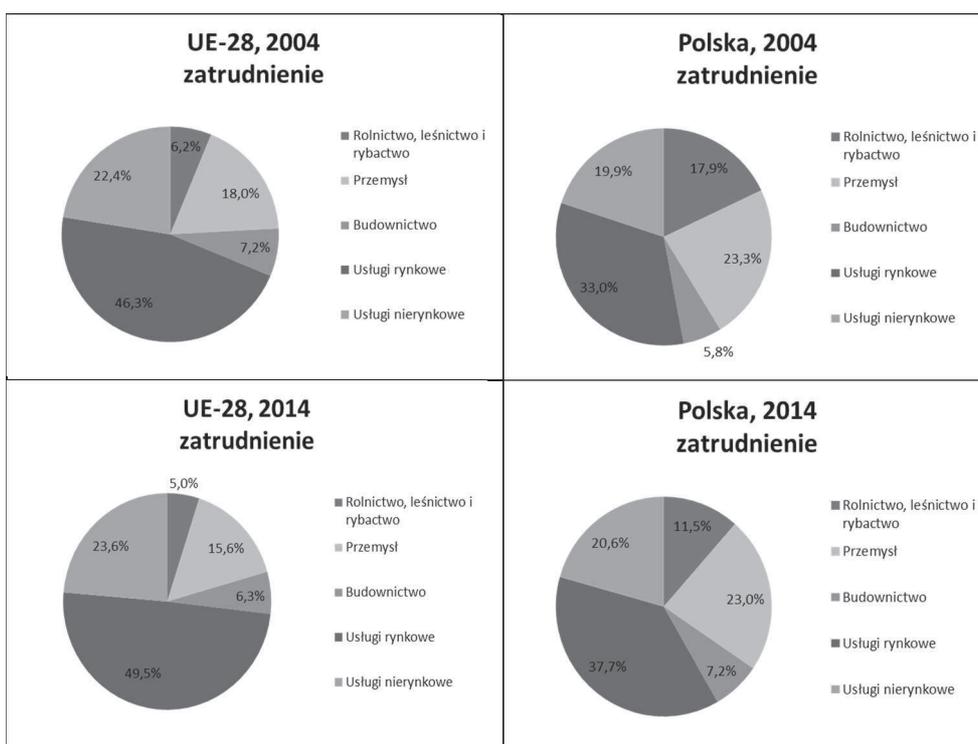

Rysunek 1. Wkład sektorów w wytwarzanie wartości dodanej w Polsce i UE-28 (ceny bieżące, mln EUR). Podział sektorów według klasyfikacji NACE rev. 2
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

Rysunek 2. Wkład branż usług rynkowych w wytwarzanie wartości dodanej w Polsce i UE-28 oraz średnioroczne tempo wzrostu (ceny bieżące, mln EUR)
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

Odmienne niż w UE-28 kształtuje się natomiast struktura zatrudnienia w Polsce. W rolnictwie w 2014 r. wciąż było zatrudnionych 11,5% wszystkich pracujących (wobec 5% w UE), a w przemyśle – 23% (w UE – 15,6%). Natomiast w usługach rynkowych było to 37,7% w Polsce i 49,5% w UE-28 (Rys. 3). W ciągu ostatniej dekady zarówno w Polsce, jak i w UE obserwowano podobne tendencje zwiększania się udziału usług w zatrudnieniu kosztem rolnictwa i przemysłu, przy czym dynamika tych zmian w Polsce była większa.

Rysunek 3. Udział sektorów w zatrudnieniu w Polsce i UE-28
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

Z uwagi na to, że „inteligentny” rozwój gospodarki wymaga w szczególności usług opartych na zaawansowanej wiedzy, a więc zarówno tę wiedzę tworzących, jak i intensywnie z niej korzystających, warto jeszcze prześledzić kształtowanie się udziału takich usług w gospodarce Polski na tle całej UE (szerzej na temat definicji usług opartych na wiedzy patrz w: Kuźnar 2015). Według Eurostatu branże usługowe oparte na wiedzy to takie, w których ponad 33% pracowników ma wykształcenie wyższe [Eurostat 2016]. W tej grupie wyróżniają się pozytywnie tzw. wiedzochłonne usługi zaawansowane technologicznie (high-tech KIS), ponieważ udział zatrudnionych z wyższym wykształceniem sięga w tym przypadku 61%. W opracowaniu skoncentrowano się na tych usługach zakładając, że

w największym stopniu mogą one determinować procesy rozwoju gospodarek i wpływać na ich konkurencyjność.

Jak widać w Tabeli 1, analizowany podzbiór usług ma stosunkowo niewielki udział w wartości dodanej w Polsce, dodatkowo w 2013 r. był on mniejszy niż w 2004 r. (spadek z 4,4% do 3,9%). W UE-28 dane za 2013 r. wskazują na ok. 5% wkład tych usług w wartości dodanej. W Polsce następowały znaczące zmiany w wewnętrznej strukturze tych usług. Wyraźnie (prawie o połowę) spadło znaczenie usług telekomunikacyjnych w tworzeniu wartości dodanej usług high-tech opartych na wiedzy, natomiast prawie podwoił się udział usług informatycznych. Rosło także znaczenie badań naukowych i rozwojowych. Te zmiany sprawiły, że obecnie znaczenie poszczególnych komponentów usług high-tech opartych na wiedzy w tworzeniu wartości dodanej w Polsce i UE-28 jest podobne (Tabela 1).

Tabela 1. Znaczenie wiedzochłonnych usług zaawansowanych technologicznie w tworzeniu wartości dodanej i zatrudnieniu, Polska i UE-28

	2004		2013*	
	UE-28	Polska	UE-28	Polska
Wartość dodana w high-tech KIS w mln euro	513955	7997	616858	13708
w tym działy NACE rev. 2:				
produkcja filmów, wideo, programów TV, nagrań; nadawanie programów	12,0%	13,4%	11,4%	13,4%
telekomunikacja	38,3%	58,1%	27,8%	32,8%
oprogramowanie i doradztwo w zakresie informatyki; usługi informacyjne	36,5%	19,2%	45,8%	41,6%
badania naukowe i prace rozwojowe	13,2%	9,2%	15,1%	12,2%
<i>Udział high-tech KIS w wartości dodanej ogółem</i>	<i>5,2%</i>	<i>4,4%</i>	<i>5,1%</i>	<i>3,9%</i>
Zatrudnienie w high-tech KIS w tys. osób	5 772	220	6 682	355
w tym działy NACE rev. 2:				
produkcja filmów, wideo, programów TV, nagrań; nadawanie programów	12,8%	15,5%	11,5%	11,8%
telekomunikacja	21,6%	38,4%	16,2%	29,1%
oprogramowanie i doradztwo w zakresie informatyki; usługi informacyjne	47,6%	27,1%	54,1%	47,2%
badania naukowe i prace rozwojowe	18,0%	19,0%	18,1%	11,9%
<i>Udział high-tech KIS w zatrudnieniu ogółem</i>	<i>2,6%</i>	<i>1,6%</i>	<i>3,0%</i>	<i>2,3%</i>

*Brak danych za 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o zatrudnienie w omawianych usługach. O ile odsetek pracujących w branżach wiedzochłonnych usług high-tech w Polsce i UE-28 jest podobny (2-3%), to już struktura wewnętrzna zatrudnienia w nich jest odmienna. W Polsce wciąż utrzymuje się stosunkowo duży udział zatrudnionych w telekomunikacji (mimo tendencji spadkowej) oraz mały (i spadający w czasie) w branży B+R. Wydatnie natomiast wzrósł odsetek pracujących w usługach informatycznych (i w Polsce i w UE-28 ok. 50% wszyst-

kich pracujących w opartych na wiedzy usługach high-tech jest zatrudnionych w tej branży).

2. Znaczenie usług w polskim handlu zagranicznym

Polska nie odgrywa szczególnie wysokiego znaczenia w międzynarodowym handlu usługami, zarówno w ujęciu absolutnym, jak i w porównaniu z krajami UE. Zajmuje ona dość odległe, bo 29. miejsce w światowym eksporcie i 31. w imporcie usług rynkowych, z udziałami odpowiednio 0,97% i 0,75% [WTO 2015]. Są to jednak pozycje najwyższe wśród należących do UE krajów z regionu Europy Środkowej i Wschodniej (EŚW).

Usługi generalnie stanowią niewielką część światowego handlu. Ich udział w eksporcie Polski ogółem w 2014 r. wyniósł 18,2% (podczas gdy w UE 26%). Relacja eksportu usług do PKB w 2014 r. wyniosła 8,7%, natomiast w UE-28 – 11,7%. Świadczy to o niskiej internacjonalizacji usług, a w szczególności o relatywnie słabej pozycji usług w polskim handlu zagranicznym.

Jednym z mierników międzynarodowej pozycji konkurencyjnej kraju jest poziom eksportu *per capita*. W odniesieniu do eksportu usług Polska osiąga wyniki znacznie niższe nie tylko niż średnio w UE-28, ale też i w innych krajach regionu EŚW (Tabela 2).

Tabela 2. Wartość eksportu usług rynkowych *per capita* UE-28 i wybranych krajów EŚW (w EUR)

Kraj/region	2004	2013**	Zmiana 2013/2004
Polska	281	794	2,82
Czechy	757	1602	2,12
Słowacja	556	1034	1,86
Węgry	851	1626	1,91
UE-28	1742*	2982	1,71

*UE-25

** brak danych dotyczących eksportu usług za 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

Powyższe dane potwierdzają, że handel usługami ma wciąż ograniczone znaczenie w rozwoju gospodarczym Polski. Jednak tempo wzrostu eksportu usług w przeliczeniu na głowę mieszkańca w Polsce w ostatnich 10 latach rosło najszybciej ze wszystkich przedstawionych w Tabeli 2 krajów, co może świadczyć o zwiększonej konkurencyjności przedsiębiorstw usługowych działających w Polsce (szczególnie dot. usług informatycznych i praw własności intelektualnej).

3. Kształtowanie się wymiany usługowej Polski z UE

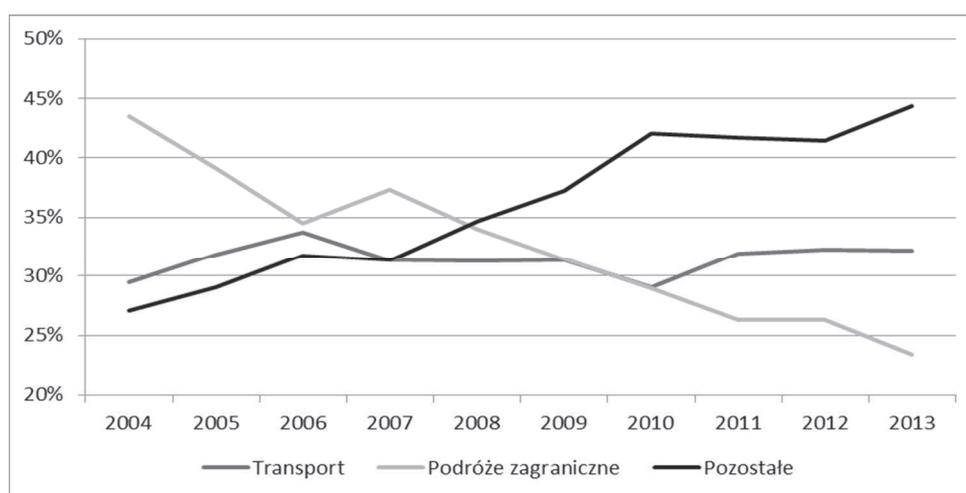
Ponad 70% sprzedaży usług z Polski kierowanych jest do krajów UE (25,5 mld EUR w 2014 r.) [OECD 2015]. Sprzyja temu bliskość geograficzna i kulturowa (jako że świadczenie większości usług wymaga bezpośredniego kontaktu między

usługodawcą i usługobiorcą), akcesja do UE, a następnie wejście w życie tzw. Dyrektywy usługowej. Niewątpliwie, polskie przedsiębiorstwa musiały także sprostać wymaganiom stawianym usługodawcom na trudnych, rozwiniętych rynkach krajów UE. Największym unijnym odbiorcą polskich usług są Niemcy z udziałem w 2014 r. wynoszącym 35% eksportu do UE-28. Udział Niemiec systematycznie spada – w 2004 r. był on o 20 p.p. wyższy. W ciągu ostatniego dziesięciolecia jedynie jeszcze znaczenie Austrii i Łotwy nieznacznie spadło w polskim eksporcie usług. Kolejnymi po Niemczech ważnymi rynkami zbytu dla usług z Polski są Wielka Brytania (udział 9,2%), Holandia (8,3%), Francja (6,5%) i Czechy (5,2%).

Kraje UE są także głównymi dostawcami usług do Polski. W 2014 r. ich łączny udział w światowym imporcie usług przez Polskę wynosił 78%. Na Niemcy przypadało 28% importu usług z UE, na Wielką Brytanię – 10%, na kolejnych miejscach znalazły się Francja, Czechy i Holandia (z udziałami ok. 7%) [OECD 2015]. Polska osiąga dodatni bilans handlu usługami z UE-28, który w 2014 wyniósł 3,9 mld EUR. Największa nadwyżka wystąpiła w handlu z Niemcami (2,8 mld EUR).

4. Zmiany struktury branżowej polskiego eksportu usług do UE

Istotne zmiany zachodzą w strukturze eksportu usług z Polski do UE. W 2004 r. największą pozycję zajmowały podróże zagraniczne (z udziałem 44%), następnie transport, a najmniejszą rolę odgrywały usługi pozostałe. Obecnie ta struktura jest całkowicie odmienna – na pierwszym miejscu, podobnie jak w całej UE, znajdują się usługi pozostałe (44%), na kolejnych zaś transport i podróże (Rys. 4). Natomiast w handlu z krajami spoza UE nie nastąpiły tego rodzaju przesunięcia. W 2013 r., tak jak w 2004 r., największy udział w eksporcie miały nadal podróże zagraniczne (43%), a następnie usługi pozostałe (31%) i transportowe (26%).

Rysunek 4. Struktura branżowa eksportu usług z Polski do UE-27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

Na tej podstawie można wysunąć wnioski o wzroście atrakcyjności oferty eksportowej Polski i jej dywersyfikacji na rynku UE. Świadczą o tym także zmiany wewnątrz grupy usług pozostałych, gdzie największą rolę obecnie odgrywiają tzw. pozostałe usługi biznesowe (66% eksportu usług pozostałych do UE) oraz informatyczne i informacyjne (16%), które w analizowanym czasie wykazywały największy średnioroczny wzrost (o 36,7%), podczas gdy usługi ogółem – 12,3%. Dla porównania, jeszcze w 2004 r. drugie miejsce po pozostałych usługach biznesowych (z udziałem 56%) zajmowały usługi budowlane (obecnie 22%).

Podobnie jak w przypadku analizy wewnętrznej struktury gospodarki, warto przyrzeć się roli wiodących usług zaawansowanych technologicznie w handlu zagranicznym Polski. Z danych Eurostatu wynika, że ich znaczenie w handlu usługami Polski wzrasta, zarówno w eksporcie, jak i imporcie. W 2004 r. łączny udział usług high-tech KIS wynosił 4,4% eksportu usług ogółem do UE-27, natomiast w 2012 r. było to już 9,6%. W tym czasie wyraźnie wzrosło znaczenie usług informatycznych i informacyjnych kosztem telekomunikacyjnych (Tabela 3). Szybciej niż średnia dla tej grupy usług wzrastało też znaczenie usług B+R (25,4% średnioroczny wzrost eksportu wobec 24,2% dla high-tech KIS oraz 39,1% dla usług informatycznych).

Tabela 3. Znaczenie usług high-tech KIS w handlu usługami Polski z UE-27 (w mln Euro i %)

		Telekomunikacja	Informatyczne i informacyjne	Prace B+R	Usługi audio-wizualne	High-tech KIS
2004	Eksport	185,1	93,4	56,8	17,7	353,0
	udział w eksporcie high-tech KIS	52,4%	26,5%	16,1%	5,0%	100%
	Import	208,8	236,1	56,6	41,8	543,2
	udział w imporcie high-tech KIS	38,4%	43,5%	10,4%	7,7%	100%
	Saldo	-23,6	-142,7	0,2	-24,1	-190,2
2012*	Eksport	277,7	1 313,1	347,2	60,2	1 998,2
	udział w eksporcie high-tech KIS	13,9%	65,7%	17,4%	3,0%	100%
	średnioroczna zmiana eksportu 2004-2012	5,2%	39,1%	25,4%	16,6%	24,2%
	Import	324,5	1 223,7	144,3	395,0	2 087,6
	udział w imporcie high-tech KIS	15,5%	58,6%	6,9%	18,9%	100%
	średnioroczna zmiana importu 2004-2012	5,7%	22,8%	12,4%	32,4%	18,3%
	Saldo	-46,8	89,4	202,9	-334,8	-89,4

* Brak danych za 2013 i 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

W imporcie z kolei zauważa się niezwykle dynamiczny wzrost znaczenia usług audiowizualnych (gdzie wystąpiło najszybsze tempo wzrostu i więcej niż podwojenie udziału w imporcie usług high-tech KIS z UE) oraz zwiększenie znaczenia importu usług informatycznych. Podobnie jak w przypadku eksportu, także i w imporcie znacząco spadła rola usług telekomunikacyjnych. Polska jest też wyraźnie coraz mniej zależna od importowanych usług B+R, czego wyrazem jest także stosunkowo wysokie dodatnie saldo wymiany w tej grupie usług w 2012 r. Notowany w 2004 r. deficyt w handlu usługami informatycznymi w 2012 r. także przekształcił się w nadwyżkę, co jest pozytywnym zjawiskiem.

Sposobem na identyfikację ex post branż, w których dany kraj jest względnie konkurencyjny, jest obliczenie wskaźnika ujawnionych przewag komparatywnych (RCA), zwanego też indeksem Balassy (BI) [Balassa 1965]. W literaturze istnieje wiele modyfikacji pierwotnego wskaźnika. W niniejszym opracowaniu wykorzystana jest jego postać symetryczna (SI), zaproponowana przez Daluma i in. [1998]. Przyjmuje on wartości od -1 do 1; wartość większa od 0 wskazuje na ujawnioną przewagę danej branży w porównaniu z referencyjną grupą krajów. Wskaźnik RCA dla Polski („i”) w j-tej branży usług, w porównaniu do pozostałych krajów UE-27 („n”) w tej branży, jest dany następującym wzorem:

$$SI_{ij} = \frac{BI_{ij} - 1}{BI_{ij} + 1},$$

$$\text{gdzie: } BI_{ij} = RCA_{ij} = \frac{X_{ij}}{X_{ik}} : \frac{X_{nj}}{X_{nk}}$$

gdzie:

X_{ij} – eksport Polski usług z branży j do UE-27,

X_{ik} – eksport Polski usług ogółem do UE-27,

X_{nj} – eksport UE-27 usług z branży j do UE-27,

X_{nk} – eksport UE-27 usług ogółem do UE-27.

Wyniki obliczeń dla 11 branż usługowych zostały zebrane w Tabeli 4. Wy-tłuszczonym drukiem zaznaczono branże, w których w 2013 r. Polska wykazywała ujawnione przewagi komparatywne w odniesieniu do całej Unii UE-27. Są to kolejno (od największych): pozostałe usługi biznesowe, usługi budowlane, informatyczne i informacyjne, transportowe, finansowe oraz dla ludności. Szczególnie korzystne zmiany pod tym względem zaszły w przypadku usług informatycznych. Wskaźnik RCA jest jednak niekorzystny dla większości usług zaliczanych do high-tech KIS.

³ Brak danych dla UE-28.

Tabela 4. Wskaźnik RCA Polski w branżach usług w odniesieniu do UE-27

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Transport	0,23	0,25	0,27	0,23	0,21	0,26	0,21	0,27	0,28	0,27
Podróże zagraniczne	-0,08	-0,14	-0,20	-0,08	-0,10	-0,18	-0,14	-0,23	-0,23	-0,27
Pozostałe:	-0,42	-0,38	-0,31	-0,38	-0,31	-0,28	-0,22	-0,20	-0,22	-0,13
Łącznościowe	0,21	0,05	-0,01	0,04	-0,01	0,11	-0,09	-0,09	-0,14	-0,23
Budowlane	0,55	0,62	0,66	0,64	0,62	0,56	0,61	0,65	0,67	0,71
Ubezpieczeniowe	-0,94	-0,88	-0,87	-0,99	-0,89	-1,01	-0,84	-0,69	-0,77	-0,88
Finansowe	0,33	0,02	-0,28	0,83	-0,04	1,24	0,06	-0,47	-0,37	0,10
Informatyczne i informacyjne	0,01	-0,03	0,45	0,48	0,43	0,38	0,44	0,60	0,62	0,58
Prawa autorskie, patenty, opłaty licencyjne	-0,52	-0,32	-0,61	-0,57	-0,29	-0,66	-0,67	-0,72	-0,74	-0,74
Pozostałe biznesowe	0,83	0,76	0,81	0,75	0,58	0,83	0,77	0,75	0,77	0,80
Dla ludności, kulturalne i rekreacyjne	0,22	-0,08	0,25	0,26	0,04	-0,07	0,00	0,10	-0,02	0,02
High-tech KIS										
Telekomunikacja	0,07	0,05	0,03	0,03	0,02	-0,02	0,00	0,00	0,05	-0,03
Informatyczne i informacyjne	0,01	-0,03	0,45	0,48	0,43	0,38	0,44	0,60	0,62	0,58
Prace B+R	-0,31	-0,18	-0,27	-0,27	-0,25	-0,27	-0,14	-0,05	-0,09	-0,24
Usługi audiowizualne	-0,33	-0,21	-0,18	-0,29	-0,21	-0,35	-0,46	-0,43	-0,31	-0,29

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu [2016].

Wnioski końcowe

Przedstawione dane dotyczące struktury gospodarki Polski oraz zatrudnienia w poszczególnych sektorach wskazują na wciąż jeszcze utrzymujące się skutki niedoinwestowania sektora usług w czasach sprzed reform ustrojowych w 1989 r., ale także na pozytywne zmiany w tym zakresie przejawiające się upodobnieniem struktur zatrudnienia i tworzenia wartości dodanej przez usługi w Polsce i UE-28. UE jest głównym odbiorcą i dostawcą usług z i do Polski. Korzystnie kształtuje się saldo wymiany usługowej Polski z UE. Polska uzyskała relatywnie wysokie tempo wzrostu eksportu usług *per capita*, co – mimo iż absolutne wielkości w tej dziedzinie są gorsze niż w UE – może świadczyć o zwiększonej konkurencyjności polskich przedsiębiorstw usługowych. Od momentu wstąpienia do UE nastąpiły duże zmiany w strukturze eksportu usług z Polski. Miejsce wcześniej dominujących podróży zagranicznych zajęły usługi pozostałe, co przemawia za większą atrakcyjnością oferty eksportowej i konkurencyjnością przedsiębiorstw z Polski na rynku unijnym. Coraz większą rolę w tym eksporcie odgrywają wiodące usługi zaawansowane technologicznie – szczególnie duży udział mają usługi informatyczne. W tej branży Polska odnotowuje także stosunkowo wysoką wartość wskaźnika RCA, co świadczy o istnieniu względnie wysokiej pozycji konkurencyjnej w porównaniu z krajami UE.

Literatura cytowana

- Balassa, B., 1965. Trade Liberalisation and "Revealed" Comparative Advantage. *Manchester School of Economic and Social Studies*, 33(2), 99-123.
- Dalum, B., Laursen, K. i Villumsen, G., 1998. Structural change in OECD export specialisation patterns: de-specialisation and 'stickiness', *International Review of Applied Economics*, 12, 423-443.
- Elms, D. K. i Low, P. (Eds.), 2013. *Global value chains in a changing world*. Geneva: Fung Global Institute (FGI), Nanyang Technological University (NTU) and World Trade Organization (WTO).
- EUROSTAT. 2016. *Aggregations of Knowledge Intensive Activities based on NACE Rev. 2*. [ONLINE] Artykuł dostępny pod adresem: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an8.pdf. [Odczytano 2 kwietnia 2016].
- Growiec, J., Gradzewicz, M., Hagemeyer, J., Jankiewicz, Z., Popowski, P., Puchalska, K., Strzelecki, P. i Tyrowicz J., 2014. Rola usług rynkowych w procesach rozwojowych gospodarki Polski. *Materiały i Studia*, 308. Warszawa: NBP.
- Kuźnar, A., 2015. Znaczenie usług opartych na wiedzy w obrotach międzynarodowych. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego*, 41(1), 291-303.
- Lanz, R. i Maurer A., 2015. Services and global value chains – some evidence on servicification of manufacturing and services networks. *WTO Working Paper*, ERSD-2015-03.
- OECD. 2015. *EBOPS 2010 - Trade in services by partner country*. [ONLINE] Artykuł dostępny pod adresem: <http://stats.oecd.org/>. [Odczytano 2 kwietnia 2016].
- Unia Europejska. 2010. *Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, KOM (2010). [ONLINE] Artykuł dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf. [Odczytano 10 marca 2016].
- Vandermerwe, S. i Rada, J., 1988. Servitization of Business: Adding Value by Adding Services. *European Management Journal*, 6(4), 314-324.
- WTO, 2015. *Services Profiles 2015*. [ONLINE] Artykuł dostępny pod adresem: www.wto.org/english/res_e/booksp_e/serv_profiles15_e.pdf. [Odczytano 2 kwietnia 2016].

Abstract

Competitiveness of Polish service industries in the European Union

The article analyzes the competitiveness of Polish services in the EU market. The aim was to identify sub-sectors in which Poland improved its competitive position since its accession to the EU. This is important because of the role of services in the economies and their impact on the international competitiveness of countries. The development of the service sector in Poland and in the EU was compared, as well as changes in the importance of individual service industries in trade with the EU. To determine the international competitiveness of Polish service sector, the RCA index was used. It was found that an increasingly important role in the Polish trade in services to the EU play other services, including high-tech knowledge-intensive services. The results allow to conclude that an increase in the competitiveness of Polish service industries in the EU market is observed.

Keywords: knowledge-intensive services, trade in services, competitiveness, EU.

JEL Classification: F14, F15.